

HLUCHOSLEPOTA

Neexistuje jednotná definice hluchoslepoty, hovoříme o dvojitých pojetích:

A. Lékařské hledisko

- Zaměření na stav zraku a sluchu, případně na jejich funkčnost
- Výhodou je stanovení diagnózy a dalšího postupu práce s postiženým jedincem. Nevýhodou je, že není zohledněna osobnost jedince

Za typickou lékařskou definicí je považována polská definice hluchoslepoty.

- Polská definice chápe za hluchoslepého toho jedince, jehož optický úhel v lépe korigovaném oku není větší než 30 stupňů a jehož sluchové schopnosti umožňují přijímat podněty stejné nebo silnější než 40 dB za určitých frekvencí řeči, to je od 500 do 4000 Hz.

Druhým pojetím je zaměření důsledky postižení :

B. Funkční hledisko

- zabývá se člověkem jako celkem
- pohlíží na hluchoslepotu z hlediska vztahu postiženého k okolí, schopností komunikace s ním, možností jeho socializace.

Definice severských států (Norsko, Švédsko, Dánsko, Finsko a Island)

- pojímá hluchoslepotu jako kombinaci sluchového a zrakového postižení, přičemž charakterizované osoby mají vážné problémy týkající se komunikace, získávání informací a orientace v prostředí.

Návrh na uzákonění definice hluchoslepoty podle zasedání EU – hluchoslepých v Dánsku 2003:

- Hluchoslepotu je jedinečné postižení, které je způsobeno různorodými kombinacemi sluchového a zrakového poškození. Způsobuje potíže při komunikaci a sociální a funkční interakci a zabraňuje plnému a inkusivnímu zapojení do společnosti.

Klasifikace - podle stupně duálního postižení

Totálně hluchoslepé osoby
Prakticky hluchoslepí
Slabozrací neslyšící
Nedoslýchaví nevidomí
Slabozrací nedoslýchaví

Klasifikace - podle doby vzniku postižení

- hluchoslepí od narození
- prvotně hluší s ranou ztrátou zraku
- prvotně hluší s pozdní ztrátou zraku
- prvotně nevidomí s ranou ztrátou sluchu
- prvotně nevidomí s následnou pozdní, počecovou ztrátou sluchu
- prvotně vidící a slyšící s následnou ztrátou sluchu i zraku v raném období
- prvotně vidící a slyšící s následnou ztrátou sluchu i zraku v počecovém období
- prvotně slabozrací s následnou ztrátou sluchu
- prvotně nedoslýchaví s následnou ztrátou zraku

Klasifikace – podle kontaktu s okolím

- taktilní
- taktilně-vizuální (využívání zbytků zraku)
- vizuálně-taktilní (hmat je podpůrný)
- vizuální
- vizuálně-auditivní (sluch a zrak na zbytkové úrovni)
- taktilně-auditivní (využívání zbytků sluchu)

Etiologie hluchoslepoty

- Etiologie hluchoslepoty je velmi široká. Dodnes bylo objeveno i popsáno přes padesát příčin tohoto postižení. Stále však zbývá velké množství, které zatím nebyly z etiologického hlediska identifikovány.
- Výskyt – přesná statistika chybí, v ČR asi 4 tisíce (LORM), sdělovací prostředky uvádějí 2 tisíce.

Etiologie – Prenatální příčiny

- Zarděnky matky v těhotenství (hl. 1-4 měsíc)
- poškození zrakového orgánu – katarakta, pigmentová retinopatie, glaukom, strabismus, mikroftalmus.
- poškození sluchu – sensorická hluchota, středně těžká nedoslýchavost (jedno – i oboustranná).
- dále: opoždění vývoje, srdeční poruchy, mikrocefalus

Etiologie – Prenatální příčiny

- Cytomegalovirus (CMV)
atrofie očního nervu, katarakta, intraokulární kalcifikace, mikroftalmus, vrozená slepota nebo progresivní zánět očí vedoucí ke slepotě
Dále: mentální postižení, epilepsie, spasticita, mikrocefalie, poškození srdce, jater, sleziny a plic
- Syphilis – plod může být infikován nitroděložně x při průchodu porodními cestami
vrozená slepota nebo progresivní zánět očí, hluchota.
- Toxoplazmóza – nebezpečí zejména v 2. polovině těhotenství. Stejně projevy jako u syphilis

Etiologie - syndromy

- USHER syndrom (1935 skotský oftalmolog Ch. Usher) , výskyt u 3 – 6 % dětí s vrozenou vadou sluchu, příčinou hluchoslepoty v 50 % případů.
- Tři typy syndromu:
Usher I – jedinec od narození neslyšící, zužování zorného pole (před pubertou, kolem 10. roku)
Usher II – oboustranná nedoslýchavost od narození, zrak se zhoršuje mezi 20. – 30. rokem. Sluchových schopností již neubývá.
Usher III – ojedinělý, progresivní ztráta sluchu a zužování zorného pole v důsledku retinitis pigmentosa

Etiologie - syndromy

- Syndrom CHARGE – (1979), postihuje nejvíce orgány vyvíjející se mezi 3.–7. t.
- „C“ – colobom - duhovka a/nebo sítnice nejsou zcela uzavřeny
- „H“ – (angl. heart), srdeční abnormality; vyskytují se v 50%.
- „A“ – artesia choanae, uzávěr nosních dírek.
- „R“ – fyzická či mentální retardace.

- „G“ – nedostatečný vývoj genitálií (hypoplasie genitálu); výskyt v 40%
- „E“ – (angl. ears), postižení sluchu různého stupně; výskyt v 85%

Etiologie - syndromy

- Moebiov syndrom – 200 případů. Faciální paralýza (oči se nemohou pohybovat ze střední linie), oboustranná ztráta sluchu převodní nebo smíšená
Dále polykací problémy, mentální retardace
- Patauův syndrom – dominantně dědičná trizomie 13. páru chromozómů.
Výskyt 1:6000, více než 90% dětí umírá do 1 roku.
Způsobuje anoftalmii, hluchotu
Dále rozštěp rtu i patra, polydaktylie, vady srdce, mikrocefalie, MR, volné klouby palců rukou, volná kůže v záhybech.

Etiologie - syndromy

- Rosenberguův syndrom – nedoslýchavost, v raném věku progreduje v hluchotu. Kolem 20. roku přistupuje progredující zraková vada.
- Goldenharův syndrom – vrozené oční a ušní anomálie, katarakta, mikrooftalmie, anomálie ušní chrupavky. Dále anomálie žeber, obratlů, zaostávání v psychickém vývoji.
- Syndrom Cogan I. – zánět rohovky, porucha VIII. nervu, nedoslýchavost, tinitus, závratě.
- Syndrom DE TONI – FANKONI – progredující ztráta sluchu, zánětlivé procesy na sítnici končící v dospělosti slepotou. Dále ledvinové selhání, zpomalení růstu.

Etiologie - postnatální

- infekční onemocnění
- úrazy
- progrese zrakových a sluchových vad
- infekční meningitida.

Komunikace - výběr komunikačního systému závisí na těchto faktorech :

- stupeň ztráty zraku a sluchu
- postižení vrozené či získané
- prostředí
- psychický stav daného jedince apod.

Braillovo písmo

Tvořeno různými kombinacemi 6 bodů umístěných ve dvou třibodových sloupcích.

U hluchoslepých se využívá také psaní bodového písma do dvou prstů

Znakový jazyk

Prostor na znakování je nutno dle zrakových schopností zúžit či přiblížit k obličejí, aby bylo současně umožněno odezírání, při úplné ztrátě zraku využíváme znakování ruku v ruce

Lormova abeceda

doteková abeceda, u které jsou jednotlivá písmena přiřazena určitým místům na prstech a dlani, mluvčí píše většinou ukazováčkem do levé dlaně příjemce

Abeceda do dlaně,

Prstová abeceda

- jednoruční nebo obouruční, u postiženého s úplnou ztrátou zraku se hláskuje v jeho ruce, má-li

zbytky zraku, hláskuje se v blízkosti jeho očí.

Tadoma

- vnímání vibrací a svalových pohybů úst, tváří a krku mluvícího, jedinec přikládá palec na rty a ostatní lehce roztažené prsty od kosti jařmové dolů ke krku

Klienti LORMu dávají přednost těmto komunikačním systémům:

nevidomý, neslyšící - Lormova abeceda nebo různá dotyková
nevidomý, zbytky sluchu - indukční smyčka (použití sluchadla), verbální komunikace
prakticky nevidomý, neslyšící - Lormova abeceda, znaková řeč
prakticky nevidomý, zbytky sluchu - indukční smyčka, verbální komunikace, odezírání
těžce slabozraký, zbytky sluchu - indukční smyčka, verbální komunikace, odezírání

Červenobílá hůl

- Vyhláška č. 30/2001 Sb. z 31.1.2001 o provádění provozu na pozemních komunikacích
- speciální označení osoby hluchoslepé je hůl s bílými a červenými pruhy o šířce 100 mm

Současné trendy v péči o hluchoslepé ve světě

- Přejít k dlouhodobým programům
- Decentralizace péče
- Integrace do společnosti
- Aktivní postavení rodičů
- Systematická síť zařízení – vzájemná spolupráce a informovanost

Pojetí počáteční výchovy

(před zahájením školní docházky)

- Výcvik v oblasti vnímání zrakového, sluchového, hmatového
- Vedení k pohyblivosti a samostatnosti
- Rozvoj komunikačních systémů
- Rozvoj sebeobslužných činností
- Poradenství pro rodiče – výchova, vzdělávání, sociální oblast, kontakty

Hlavní úkoly počáteční výchovy :

- Prolomení izolace
- Navození počáteční komunikace
- Vytváření vztahu k lidem a okolí
- Orientace v čase
- Rozvoj motoriky
- Rozvoj smyslů
- Samostatnost

Vyhláška 73/2005 Sb. O vzdělávání dětí, žáků a studentů se SVP a dětí nadaných

- Pro děti hluchoslepé se zřizuje mateřská škola pro hluchoslepé a základní škola pro hluchoslepé
- Třída zřízená pro žáky s těžkým zdravotním postižením má nejméně 4 a nejvíce 6 žáků

Koncepce vzdělávání – Přípravný ročník

- 22 hodin týdně
- Vyučovací hodina trvá max. 45 minut
- Absolvent je vybaven takovými vědomostmi, že může přejít na nižší stupeň školy pro hluchoslepé žáky

Vzdělávání hluchoslepých - Školy

- Individuální vzdělávací plány
- Na jednoho VŠ vzdělaného pedagoga připadají 2 děti
- Docházka je desetiletá (3 stupně)
- Absolvent zvládá sebeobsluhu, má vytvořen komunikační systém, čte a píše s porozuměním, zvládá matematické operace a manipulaci s penězi a měrnými jednotkami

Mateřská škola pro děti s vadami sluchu a děti s vadami sluchu a zraku, Beroun

Součást Institutu pro neslyšící, Beroun

- Mateřská škola, celoroční pobyt
- Speciálně pedagogické centrum – poradenství pro rodiče hluchoslepých dětí s celorepublikovou působností

Speciální mateřská škola a základní škola pro sluchově postižené, Olomouc

- www.sluch-ol.cz
- MŠ, ZŠ, internát a SPC pro děti se sluchovým postižením, děti hluchoslepé a děti s vadami řeči.

Třída pro hluchoslepé děti

- 4 děti
- 10ti letá docházka
- Běžná výuka a také rozvoj sebeobsluhy a praktických činností
- Využití speciálních pomůcek - televizní lupa, zesilovače

LORM-Společnost pro hluchoslepé Praha, Liberec, Brno

- www.lorm.cz
- Rehabilitačně – edukační pobyty
- Bulletin Doteky
- Klubová činnost
- Právní poradenství
- Tlumočnictví

Multihandicap centrum a Servis hluchoslepým, Praha

- web.brailnet.cz/tyfloservis/multih/
- bezplatné služby osobám starším 15 let
- Služby : poradenství, psychologická a krizová intervence, výuka (komunikační systémy, mobilita...), nácvik sociálních dovedností a zprostředkování dalších kontaktů

VIA sdružení hluchoslepých

Praha

- www.okamzik.cz
- Sdružení založil PhDr. Jan Jakeš, sám hluchoslepý
- Zabývá se především právy osob s duálním sensorickým postižením, v roce 2002 vydali tzv. Manifest (Poselství hluchoslepých české veřejnosti)

ZÁBLESK – sdružení rodičů a přátel hluchoslepých dětí, Kopřivnice

- Jediné sdružení tohoto druhu a zaměření v ČR
- Cílem je zkvalitnění péče o děti s postižením zraku a sluchu, zabezpečení kvalitní budoucnosti
- Konkrétní aktivity : chráněné bydlení, film, pořádání konferencí a sbírek

Použitá literatura

- LUDÍKOVÁ, L., SOURALOVÁ, E. : *Vzdělávání hluchoslepých I., II., III.* Praha: Scientia, 2000.
- KOWALIK, S., BANKA, A. : *Perspektivy rehabilitace hluchoslepých.* Praha: Wagner press, 2000.
- www.lorm.cz a další internetové odkazy viz. prezentace
- Na www.riite.usu.edu/sim - video simulace hluchoslepoty